

УДК 339.137.2:631.14:(633.15)

Конкурентоспроможність виробництва кукурудзи на зерно

О. ЧЕРЕДНІЧЕНКО, канд.техн.наук
І. ШКУРАТ, магістр
Національний університет біоресурсів
і природодокористування України

Анотація. Стаття присвячена оцінці конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції. Проведений аналіз факторів впливу на конкурентоспроможність виробництва кукурудзи на зерно у сільськогосподарських підприємствах Київської області, які займаються вирощуванням даної культури. Окреслені перспективи і можливості підвищення конкурентоспроможності кукурудзи на зерно.

Ключові слова: сільськогосподарська продукція, конкурентоспроможність, кукурудза на зерно, собівартість, ціна.

Оценка конкурентоспособности производства кукурузы на зерно.

Е. ЧЕРЕДНИЧЕНКО, к.т.н., **И. ШКУРАТ**, магистр (Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины)

Аннотация. Статья посвящена оценке конкурентоспособности сельскохозяйственной продукции. Проведен анализ факторов влияния на конкурентоспособность производства кукурузы на зерно в сельскохозяйственных предприятиях Киевской области, которые занимаются выращиванием данной культуры. Обозначены перспективы и возможности повышения конкурентоспособности кукурузы на зерно.

Ключевые слова: сельскохозяйственная продукция, конкурентоспособность, кукуруза на зерно, себестоимость, цена.

Assessment of the competitiveness of corn production for grain.

OLENA CHEREDNICHENKO, IRINA SHKURAT (National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine)

Abstract. The article is devoted to the evaluation of the competitiveness of agricultural products. The analysis of the factors influencing the competitiveness of corn production on grain in agricultural enterprises of the Kyiv region, which are engaged in the cultivation of this culture. The prospects and possibilities of increasing the competitiveness of corn for grain are outlined.

Key words: agricultural products, competitiveness, corn for grain, prime cost, price.

Реалії сьогодення ставлять перед підприємствами постійні випробування. Намагаючись відповідати сучасним вимогам споживачів, бути спроможними запропонувати якісні товари, підприємства повинні постійно працювати у напрямі підвищення конкурентоспроможності своєї про-

дукції. Адже, саме конкурентоспроможність виступає найважливішим критерієм доцільності діяльності підприємства, умовою ефективного здійснення торговельних операцій, основою вибору засобів і методів виробничо-господарської діяльності, запорукою успіху за ринкових відносин. В умовах глобалізації світової економіки глобалізується і конкуренція підприємств. Практично, це завжди конкуренція з відомими світовими виробниками. Зараз не можна розраховувати на те, що знайдеться ринок, недоступний для світових виробників, тому проблема забезпечення конкурентоспроможності власної продукції потребуватиме постійних рішучих дій для свого розв'язання.

Конкурентоспроможність товару – поняття відносне, чітко з конкретним ринком й часом продажу та поточною кон'юктурою, має індивідуальний характер, особливо в сільськогосподарському виробництві.

Під конкурентоспроможністю сільськогосподарської продукції слід розуміти комплекс основних властивостей, що відрізняють її від товару-аналога, а частина продукції агропромислового комплексу, враховуючі її якісні властивості, належить до ринку монополістичної конкуренції, що дає змогу застосувати маркетингові дослідження, регулювати політику ціноутворення і стимулювати збут продукції [1].

До основних показників, що характеризують рівень конкурентоспроможності продукції відносять її якісні характеристики, ціну реалізації та собівартість.

Якість продукції – це сукупність властивостей продукції, що зумовлюють її придатність задовольняти певні потреби відповідно до її призначення [2].

Якісна продукція має високі споживчі властивості, стає предметом підвищеного попиту, повністю задовольняє потреби споживачів, сприяє зростанню прибутку. Вона регламентується відповідними стандартами.

При реалізації кукурудзи на внутрішньому ринку керуються стандартом ДСТУ 4525:2006, який поширюється на кукурудзу в зерні та в качанах, призначену для використання на продовольчі й непродовольчі потреби.

При експорті кукурудзи українські експортери керуються переважно такими нормативними документами: вітчизняний стандарт ДСТУ 4526:2006 «Кукурудза. Технічні умови»; EU742/2010 – вимоги Європейського Союзу, які використовуються в контрактах країнами Європейської Співдружності, а також країнами Середземномор'я та Пів-

нічної Африки; стандарти USDA, найбільш поширені, які використовуються країнами Америки, Африки, Близького Сходу, Азії та Австрії.

Відповідно до вимог ЄС кукурудзу закупають із показником вологості не вище 13,5%, проте більшість контрактів мають обмеження не вище 14,5%. У вітчизняному стандарті цей показник регламентований на рівні не більше 15%. Для виконання вимог експортних контрактів слід враховувати в яку країну буде постачатися кукурудза, згідно з якою методикою потрібно визначати вміст вологи та враховувати відмінності між зазначеною методикою і методикою, визначеною ДСТУ.

Показник натурності зерна кукурудзи у вітчизняному стандарті не регламентується, як немає обмежень щодо нього в європейських нормах. Проте в стандартах USDA існують обмеження не менше в переводі 590 - 720 г/л залежно від класу. За даними «СЖС Україна», в експортних контрактах на постачання кукурудзи зазначається вимога – не менше 660 - 690 г/л, проте мінімальні показники натурності вітчизняного зерна вище порівняно з цими обмеженнями, тому тут існує відповідність.

Вміст білка не регламентується вітчизняним та європейським стандартами. У міжнародних контрактах вміст білка за даними «СЖС Україна» вказується не менше 7-8%. Проте існують відмінності між методиками визначення цього показника. Відповідно до методики GAFTA вміст білка визначається при фактичній вологості, а згідно з ISO

20483:2003 «Визначення вмісту білка та розрахунок вмісту сирого протеїну за методом К'ельдаля» результат виражається в перерахунку на суху речовину. Середній фактичний вміст білка в кукурудзі в Україні становить близько 7,5% при фактичній вологості. Тому вітчизняним експортерам для утримання конкурентних позицій на ринку важливо дотримуватися відповідності методики та результатів щодо вмісту білка.

Контроль відповідності якості вітчизняної кукурудзи вимогам міжнародних стандартів щодо вмісту зернової та смітної домішок ускладнюється різницею у фракційному складі домішок, їх тлумаченні та методиках визначення згідно з ДСТУ 4526:2006, EU 742/2010 и USDA. Це призводить до відсутності об'єктивного визначення якості вітчизняного зерна кукурудзи та знижує його конкурентоспроможність на світовому ринку.

Згідно з вимогами ЄС домішки визначаються за чотири групи: биті зерна – не більше 5%, зернова домішка – не більше 5%, пророслі зерна – не більше 6% та смітна домішка – не більше 3%. На відміну від EU 742/2010 у ДСТУ 4526:2006 до зернової домішки (не більше 15%) відносять биті зерна кукурудзи, поїдені, давлені, щуплі, пророслі, проте кількісно регламентується лише вміст пророслих і пошкоджених зерен. У вітчизняному стандарті не узгоджені методика просіювання цих фракцій та методика їх визначення для розрахунку вмісту домішок. Це призводить до маніпулювання результатами й відсутності однозначного розуміння процедури проведення аналізу [3].

Кукурудзу перевозять насипом транспортом усіх видів згідно з правилами перевезення вантажів, встановленими для транспорту цього виду. Транспортні засоби повинні бути чисті, без сторонніх запахів. Під час навантажування, перевезення і розвантажування зерно кукурудзи повинно бути захищене від атмосферних опадів. Кукурудзу розміщують та зберігають у чистих, сухих, без сторонніх запахів, не заражених шкідниками зерна зерносховищах відповідно до санітарних правил і умов збереження, затверджених в установленому порядку в Україні [4].

Ціна товару, на думку вчених, виконує подвійну роль, з одного боку, вона є фактором конкурентоспроможності продукції, з іншої – показником економічної ефективності діяльності. При цьому прибуток, собівартість та обсяг про-

Таблиця 1

Собівартість та ціни реалізації 1 ц кукурудзи на зерно в організаційно-правових формах Київської області за 2011–2015 рр., грн.

Організаційно-правові форми	2011 р.		2012 р.		2013 р.		2014 р.		2015 р.	
	собівартість	ціна	собівартість	ціна	собівартість	ціна	собівартість	ціна	собівартість	ціна
Господарські товариства	93,3	132,3	122,8	150,8	122,9	116,4	142,6	165,5	211,4	265,8
Приватні підприємства (включаючи фермерські)	77,1	133,3	103,3	147,3	94,4	130,3	94,8	165,7	173,4	284,5
З них селянські (фермерські господарства)	94,8	128,3	105,4	139,2	91,2	105,9	109,5	140,8	184,8	235,1
Сільськогосподарські кооперативи (виробничі)	91,1	116,1	95,6	130,5	103,9	118,6	116,8	156,3	173,3	248,6
Інші підприємства (включаючи міжгоспи)	89,7	136,3	98,7	146,7	102,4	106,4	126,8	143,8	200,1	245,3
Недержавні підприємства	90,4	132,6	118,3	149,9	116,5	118,4	131,5	164,7	201,3	269,6
Державні підприємства	82,7	109,3	112,3	136,2	108,4	95,1	121,6	151,5	236,8	260,9
Сільськогосподарські підприємства	90,3	132,3	118,2	149,8	116,4	118,1	131,4	164,6	201,6	269,5

Таблиця 2

Динаміка цінової конкурентоспроможності кукурудзи на зерно в сільськогосподарських підприємствах Київської області за 2011–2015 рр.

Показник	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2015 р. у % до 2011 р.
Реалізовано, тис. т	1583,7	1922,6	2024,9	2214,6	1934,3	122,1
Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн	1430454,6	2273048,5	2357280,1	2909617,6	3898915,6	272,6
Виручка від реалізації, тис. грн	2094624,3	2878992,9	2392073,7	3644825,9	5212856,9	248,9
Прибуток від реалізації, тис. грн	664169,7	605944,4	34793,6	735208,3	1313941,3	197,8
Собівартість 1 ц, грн	90,32	118,23	116,41	131,38	201,56	223,2
Ціна реалізації 1 ц, грн	132,26	149,75	118,13	164,58	269,49	203,8
Прибуток з 1 ц, грн	41,98	31,52	1,72	33,2	67,94	162
Рівень рентабельності, %	46,4	26,7	1,5	25,3	33,7	x
Цінова конкурентоспро-можність, %	31,7	21,0	1,5	20,2	25,2	x

дажів є також факторами конкурентоспроможності продукції, яка формується за певного рівня цін, не дивлячись на те, що, власне, ціна визначає розмір прибутку за певного рівня собівартості.

Аналіз собівартості та ціни реалізації кукурудзи на зерно в сільськогосподарських підприємствах Київської області представлений в табл. 1.

За даними табл. 1 в 2011 р. найнижча повна собівартість – 77,1 грн за 1 ц кукурудзи на зерно була в приватних підприємствах. В 2012 р. найнижча повна собівартість 1 ц реалізованої кукурудзи на зерно та ціна реалізації 1 ц була в сільськогосподарських кооперативах. В 2013–2015р. найвища ціна реалізації за 1 ц кукурудзи на зерно була в приватних підприємствах, що свідчить про більшу конкурентоспроможність даної продукції серед інших сільськогосподарських підприємств.

У Київській області найвища повна собівартість 1 ц кукурудзи на зерно в 2015 р. була у державних підприємств – 236,81 грн, найнижча - в сільгоспокооперативах та приватних підприємствах – 173,26 та 173,42 грн відповідно. Рівень рентабельності найбільший у приватних підприємствах – 64% та сільгоспокооперативах – 43,5%. Найменша рентабельність у державних підприємств – 10,2%. Збитки при вирощуванні даної культури отримали 52 підприємства з 386.

Цінова конкурентоспроможність кукурудзи на зерно в Київській області за 2015 р. представлена в табл. 2.

Як видно з табл. 2, рівень рентабельності виробництва кукурудзи на зерно в сільськогосподарських підприємствах Київської області знизився на 12,7 пунктів, оскільки зростання ціни відбувалося меншими темпами, ніж собівартості. При цьому цінова конкурентоспроможність кукурудзи на зерно зменшилася на 6,5 пунктів, що спричинено збільшенням собівартості вирощування кукурудзи, підвищенням цін на ПММ, ЗЗР тощо.

Висновки

У Київській області рівень рентабельності виробництва кукурудзи на зерно найбільший у приватних підприємствах – 64% та сільгоспокооперативах – 43,5%. Найменша рентабельність у державних підприємств – 10,2%. Збитки при вирощуванні даної культури отримали 52 підприємства з 386.

Виробнича собівартість кукурудзи на зерно на сільськогосподарських підприємствах Київської області зросла на 90%. Це вказує на те, що підприємствам потрібно поліпшити використання землі на основі підвищення її родючості, впроваджувати досконалішу техніку та технологію, впроваджувати у виробництво більш урожайні сорти кукурудзи на зерно, удобрювати культуру органічними і мінеральними добривами з урахуванням їх біологічних і господарських особливостей, забезпечити захист від хвороб, шкідників та бур'янів, а також захист ґрунтів від ерозії.

Література

1. **Кондратюк О.І.** Конкурентоспроможність сільського господарства та шляхи її підвищення/ О.І. Кондратюк// Актуальні проблеми економіки. – 2011. - №1. – С. 56-63
2. Стандартизація, метрологія, сертифікація та управління якістю: Підручник/Л.В.Баль-Прилипка, Н.М.Слободянюк, Г.Є.Поліщук, М.З.Паска, В.Г.Бурак. – К.:ЦП «Компринт»-2017. -573с.
3. **Паламарчук М.М.** Конкурентоспроможність видів зернових культур сільськогосподарських підприємств України: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук / Паламарчук М.М. – Київ, 2015.
4. ДСТУ-4525:2006 із змінами згідно з наказом Держспоживстандарту Зміна № 1 – №326 від 12.09.2009 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://august.in.ua/sites/default/files/upload/files/dstu_4525-2006_0.pdf

